

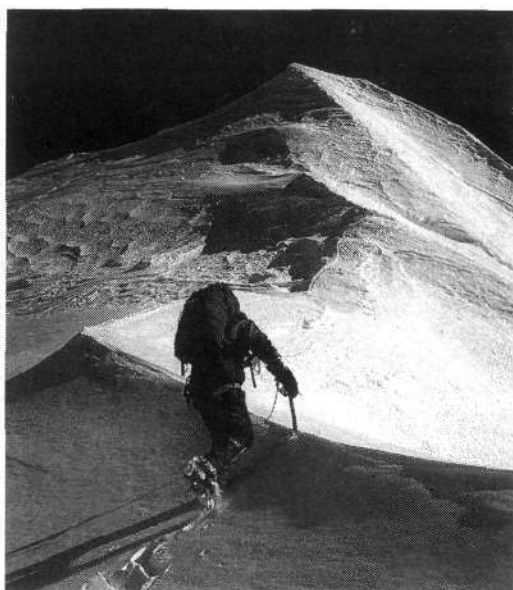
tic Jošt). Tudi te prispevke dopolnjujejo fotografije z vrisanimi smermi. Med velike vzpone šteje tudi vzpon v zahodni steni Chacararaju v Andih (piše **Tomaž Žerovnik**, fotografije z vrisano smerjo je prispeval **Dušan Debelak**), ki so ga naši alpinisti sicer opravili že v letu 1995.

Potem je objavljen prispevek Miss **Elizabeth Hawley** o vzponu Furlan-Humar v Ama Dablamu, **Viki Grošelj** piše o naši smučarski odpravi na Mt. Everest, **Jósef Nyka** piše o deskanju Marka Čara in smučanju Iztoka Tomazina z Mount McKinleya. Objavljen je tudi alpinistični življenjepi Vanje Furlana. Napisal ga je **Franci Savenc**.

Nedvomno pomeni tako obsežna publiciteta v AAI uvrščanje slovenskih alpinističnih dosežkov na vrh med vse ostale na svetu. Objavljanje v tako pomembni svetovni ediciji pomeni tudi nesporno evidentiranje in priznanje dosežkov ter primerjavo s svetovnimi dosežki. Še kako so pri tem pomembne verodostojne fotografije z vrisanimi smermi ali s skicami.

Prav gotovo urednik v uvodnem prispevku ni brez razloga razmišljal o ceni naših velikih in največjih alpinističnih dosežkov.

Roman Robas

Vanja Furlan: Proti vrhu

SLAVNOSTNA AKADEMIJA V POČASTITEV USTANOVITVE SLOVENSKEGA GORNIŠKEGA KLUBA SKALA

NEKOČ SPD IN SKALA, ZDAJ PZS IN SKALA

V organiziranem slovenskem planinstvu imamo predvsem od lanskega leta konkurenco, kakršna je sicer običajna v vseh alpskih (in poleg tega še katerih drugih) državah. Lani sta prvi poveljni Gorniški klub dr. Henrik Tuma, ki obstaja že od predlanskim, in Gorniški klub Savinjske doline, ki je registriran od lanskega leta, ustanovila zvezo z imenom Slovenski gorniški klub Skala — zveza gorniških društev. Slavnostni podpis pogodbe o ustanovitvi zveze je bil 26. aprila 1997 na Knezovi domačiji v Robanovem kotu, ustanovna skupščina pa 23. junija 1997 v Ljubljani. Zveza je bila uradno vpisana v register društev 7. oktobra 1997, njen predsednik pa je univerzitetni profesor **dr. Anton Jeglič**.

Kot je zapisano v sporočilu za javnost, si bodo člani Gorniškega kluba Skala — zveze gorniških društev prizadevali gojiti ideale gornišva in ljubezen do domovine, predvsem pa nadaljevati tradicijo Turistovskega kluba Skala, katerega člani so bili znani slovenski gorniki in alpinisti.

V počastitev ustanovitve »nove Skale« je bila 15. novembra v veliki sejni dvorani nekdanje ljubljanske občine Vič-Rudnik slavnostna akademija, na kateri so bili ustanovni in drugi člani in simpatizerji, kot predstavnik Planinske zveze Slovenije pa njen podpredsednik **Tone Škarja**.

ZAMOLČANI IDEOLOG TUMA

Po skalaški himni, ki so jo zapeli pevci iz Luč, je imel slavnostni govor predsednik Slovenskega gorniškega kluba Skala dr. Anton Jeglič, ki je dejal:

»Veseli smo, da lahko praznujemo pomemben dogodek v razvoju slovenskega gornišva, pomemben korak v oživiljanju slovenskega skalaškega gibanja.

Slovensko gornišvo je na začetkih razvoja črpalo energijo in polet iz uveljavljanja slovenstva, ki je zajelo vsa področja: kulturo, jezik, gospodarstvo in tudi gornišvo. To je bilo obdobje odpora naraščajočemu germanškemu vplivu, obdobje rasti in krepitev zavesti slovenstva in zaupanja vase. Iz tega obdobja so imena gornikov pionirjev, gorskih vodnikov in **Jakoba Aljaža**, legendarnega triglavskega župnika, ki je z zgraditvijo koče in kapelice na Kredarici ter stolpa na našem najvišjem vrhu zaustavil prevladujoči vpliv tujcev in sprožil ustvarjalni plaz v razvoju slovenskega gornišva. Po prvi vojni smo dobili svojo državo, Jugoslavijo — vsaj mislili smo tako. SPD se je usmerilo v gospodarski razvoj, mladi pa so usmerili svojo energijo v razvoj ideje gornišva, ki jih je družila v Skali.

In kje smo danes?

Bil je lep dan v poznem poletju 1995. Naveza treh plezalcev je po opravljenem prvenstvenem vzponu sestopala v dolino. Pogovor je tekkel o začetkih alpiniz-

Slavnostni govornik je bil dr. Anton Jeglič, poleg njega je eden od ustanovnih članov dr. Gregor Gomišček.

ma v stenah trentarskih gorá pred prvo veliko vojno in po njej, o začetnikih slovenskega gorništvá in njegovem razvoju. V tem pogovoru se je porodila misel o ustanovitvi slovenskega gorniškega kluba in predlog imena za prvi gorniški klub, ki naj bi ga imenovali po velikem pionirju slovenskega gorništvá **dr. Henrikumu Tumí**. Malokomu je znano, kaj vse je Tuma prispeval k razvoju gorništvá in slovenstva ob naši zahodni meji. Poleg številnih prvenstvenih vzponov in pristopov so tu še njegove raziskave, ortografski opisi vrhov s slovenskimi imeni, priznanje slovenščine kot uradnega jezika v Trstu, Gorici, Tolminu, v deželnem parlamentu, kjer je prodrí s svojim predlogom za zgraditev ceste od Bovca do Trente itd. Ustanavljal je zadrúge in hranilnice ob vsej zahodni meji, tako da je Posočje s Trstom postalo center gospodarskega razvoja Slovenije. Tako kot filozof **dr. Klement Jug** je pomembno vplival na delovanje in idejne usmeritve v TK Skala, katere član je bil.

Tuma, ki je utrjeval slovenstvo in kot socialdemokrat opravljal zelo uspešno socialno poslanstvo, je zato po drugi vojni ostal zamočan. Prav tako je morala izginiti Skala, ki je v obdobju med obema vojnama predstavljala ideološko elito in je zavestno in vztrajno vplivala na idejno usmeritev v SPD. V obdobju po zmagi revolucije v Sloveniji so bili in je bilo zamočano in odstranjeno vse, kar ni ustrezalo ideologiji komunistične elite, ki je gradila svojo moč na odstranjevanju vsega, kar bi jo lahko ogrožalo, na zastraševanju in sistematičnem tepanju osnovnih človekovih pravic. To je bilo prisotno na vseh področjih v družbi, tudi v planinstvu. Zato je ostal zamočan tudi prvi slovenski himalajec **Dinko Bertonec**, junak Daulagirija in nosilec slovenstva v Južni Ameriki, o čemer pričajo slovenska imena tam osvojenih vrhov in sten.

KRATKA ZGODOVINA TK SKALA

TK Skala, katere tradicijo in vrednote z ustanovitvijo zveze Slovenskih Gorniških Klubov Skala nadaljujemo, se je začela oblikovati leta 1919 okrog **Draga Zorka**. Zbral je mlade, ki so želeli gojiti alpinizem in smučanje, v tistih časih pionirsko delo. S predavanji so širili svoj

krog, pri tem pa upoštevali spoštovanje moralnih načel in gorniških vrednot. TK Skala je bila po uradni odobritvi ustanovljena na ustanovitvenem občnem zboru 2. februarja 1921. Imela je 23 članov. Prvi predsednik je postal Drago Zorko, naslednji je bil **Stanko Tominec** in po enem letu, ko je imela Skala že 109 članov, **Janko Ravnik**.

Skalaši so pojmovali SPD, Slovensko planinsko društvo, kot gospodarsko, Skalo pa kot vzgojno organizacijo. Dejavnost v Skali je bila pestra in mnogotera: markiranje s tečaji za markaciste, plezalna šola, plezalni vzponi, smučanje, izdajanje knjig in fotografiranje. Skala je postala najmočnejši smučarski klub v Jugoslaviji in sodelovali so na mednarodnih tekmah v državni reprezentanci.

Zaradi negativnega stališča javnosti, ki je bilo posledica smrti **Tauzherja** v Turski gori, je za razvoj alpinizma v Skali in na Slovenskem pomembna vključitev močne osebnosti dr. Klementa Juga v Skalo leta 1922. V domoljubnem elementu in močni volji je videl smisel alpinistične samovzgoje. S svojo ideologijo in zgledom je Jug vplival še na naslednje generacije slovenskih gornikov. Pokopala ga je lastna neizprosna in popolna vera v moč volje. Umrl je leta 1924 v triglavski steni.

Kljub Jugovi smrti se je alpinizem razvijal tudi v podružnicah Skale na Jesenicah, v Kamniku in v Luško-celjski podružnici. V tem obdobju prihajajo znani plezalci in naveze, ki so opravili veliko pionirsko delo v naših gorah. TK Skala je imela svoje reševalno moštvo, kot ga je imelo tudi SPD.

Skalaši, ki so bili v idejnem krogu dr. H. Tume, so stalno očitali SPD, da postaja hotelsko oziroma gostilničarsko društvo, da nima razumevanja za kulturno in znanstveno poslanstvo, plezanje v skali in snegu, za vzgojo gornikov. Leta 1929 je Tuma ponovno naslovil ostro kritiko na SPD, da je gostinsko društvo, da zanemarja kulturo in znanstveno delovanje, odprave v tuje gore in da noče sodelovati v TK Skala. Leta 1929 je skoraj prodrí s svojim predlogom o ustanovitvi treh odsekov v SPD. Šele po zaslugi **dr. Jožeta Pretnerja** so se odnosi med TK Skala in SPD, ki je sprejel nekatere ideje skalašev, uredili. Leta 1934 so pri osrednjem društvu SPD ustanovili plezalski odsek. Nasprotja med SPD in Skalo so se na koncu uravnala v prid slovenskega gorništvá. Obe strani sta opravili veliko delo v razvoju slovenskega gorništvá.

Gostinsko idejna dilema (gradnja in vzdrževanje koč ali gorniška vzgoja in odprave v tuja gorstva) se je po drugi svetovni vojni spet ponovila. Tokrat je vlogo dr. Tume prevzel **Aleš Kunaver** s tovariši in rezultat je bil nesluten razvoj slovenskega alpinizma, ki smo mu priča v zadnjih desetletjih v vseh gorstvih sveta. Sodelovanje planinskega gibanja in Skale je prineslo kvaliteten skok v razvoju gorništvá v Sloveniji in v svetu. Želimo, da bo tudi v prihodnje tako.

KRIŽ KOT SPOMIN ŽRTEV GORA

Ko smo hoteli ob njeni 75-letnici obuditi spomin na Skalo, smo se odločili, da obnovimo križ na Suhem plazu, Škrlatici, ki so ga postavili Skalaši v spomin žrtvam

gorá leta 1934. Križ je bil vandalsko porušen leta 1953. S strani planinske zveze ni bilo ob tem sramotnem dejanju nasilja ideologije takratne politike slišati niti besede.

Prvi pa se je oglašil **Marjan Prevec** in iskal med plezalci in reševalci AO Matica somišljenike, da bi križ dvignili iz stene in ga ponovno postavili. Obrnili so mu hrbet, da ne bi kdo videl, da ga poslušajo. Bili so še svinčeni časi, ko nismo smeli misliti tega, kar smo v resnici na skrivaj mislili globoko v sebi. Marjanu sem obljubil, da grem z njim, a smrt ga je, samohodca in samotarja v gorah, prehitela.

Šele po dveh desetletjih je misel oživila s **Stankom Koflerjem**, našim drugim triglavskim župnikom **Frančetom Urbanijo** in GK dr. Henrik Tuma. Vložili smo prošnjo za obnovo nasilno podrtga križa, izpolnili tudi vse naknadne zahteve oblasti, a po pol leta kljub priza-

Znak Slovenskega gornjskega kluba Skala — zveze gornjskih klubov, kot ga je narisal Studio Breg.

Predsednik SGK Skala in podpredsednik PZS Tone Škarja na akademiji Skale.

Foto: Franci Zabukošek

devanjem nismo dobili odgovora. Odločili smo se, da nacionalno sramoto na vrhu Škrlatice popravimo in 6. julija 1996 smo križ postavili. Ko je SGK dr. H. Tuma dobil odločbo za rušenje križa, smo Slovenci doma in v svetu zbrali več kot 50.000 podpisov protesta proti podli nameri in minister za okolje je izdal soglasje za postavitev križa.

Ideja Skale, ideja obnove vrednot, je zmagala.

Žalostno pa je, da so nekateri posamezniki na vse načine javno protestirali proti popravu krivice na Škrlatici in obnovo porušenega križa — spomenika žrtvam gorá preganjali kot nasilno onesnaževanje gorskih vrhov z religioznimi obeležji in kot poskus razdvajanja slovenskega naroda. Takrat se ni oglašil predsednik Slovenije, ki je spravo že opravil, niti varuh človekovih pravic v Sloveniji. To je žalostno, to kaže, kako globoke so posledice komunističnega obdobja nasilja nad človeškim razumom, vestjo, svobodo in demokracijo. Tudi molčanje je namreč odgovor.

Program SGK Skala izvira iz programa gornjskih klubov in je opisan v Statutu SGK Skale. SGK Skala vzgaja svoje člane za:

- varno udejstvovanje v gorah,
- varovanje in prijazen odnos do narave, do naravne in kulturne dediščine,
- za delovanje in preživetje v težjih naravnih pogojih,
- za pomoč in tovarištvo v gorah in življenju,
- v ljubezni do domovine in narave,
- v razumevanju pomena vseh ravni poslanstva gornjstva za fizični in duhovni razvoj posameznika, za odgovornost za telesno in duševno zdravje posameznika, za zdravo življenje, za »zdrav duh v zdravem telesu«,
- za spoznavanje in nadaljevanje slovenskega gornjskega izročila, gornjskih in človeških vrednot, tovarštva ter tradicije in vrednot T. K. Skala.

PROGRAM SGK SKALA

V Skali poudarjamo družinsko gornjstvo. Svoje člane vzgajamo za samostojno obvladovanje brezpotij v gorah, poleti in pozimi, in podpiramo vodniške naveze. Zato smo proti gradnji novih poti in proti markacijam, namenjenim odpiranju novih območij v gorah. Obnavljali pa bomo nekatera opuščena pastirska in lovška pota. Podpiramo obnovo vseh objektov, ki so bili v gorah porušeni med komunistično vladavino, nova obeležja pa so kot izjema sprejemljiva le ob splošnem konsenzu.

Delovali bomo za ohranjanje in obnovo kulturne krajine in proti zaraščanju planin, pašnikov in senožeti. Prizadevali si bomo za ustvarjanje pogojev za ohranitev poseljenosti alpskih dolin in gorskih kmetijskih površin ter za odpravljanje omejitev preostalim domačinom v demografsko ogroženih območjih. Povezovali se bomo s skupinami in ljudmi po svetu, ki imajo podobne cilje, še posebej s Slovenci.

V medijih skušajo SGK prikazati kot politično organizacijo v okrilju SDS, ki vnaša razdor in delitve v planinsko gibanje. To nam očitajo tisti, ki jih ne moti petdeset let političnega obvladovanja Planinske zveze Slovenije s 13

strani komunistične organizacije. O tem, kaj smo in kaj delamo, govorita program in naše delo. Res pa je, da v SGK spoštujemo vrednote, ki jih v naši družbi po 50 letih komunizma le s težavo obnovljamo. To je tisto, kar nas druži in nam je skupno.

Želimo, da se čimveč srečujemo v gorah, v svetu prvobitne lepote in svobode, prvinskih oblik in miru. Kjer črpamo neomejeno energijo in harmonijo, ki nam daje novih moči in nas notranje očiščuje. Želimo, da bi bili vsi deležni tega bogastva lepote, ki osvobaja telo in duha.

Še pojasnilo, zakaj uporabljamo izraze gornik, gornišvo. Gore in gornišvo so slovenski izrazi, ki ne potrebujejo pojasnila. Poznamo pa v naših gorah planine — ovčje, kozje, kravje in konjske planine, ki so vedno oživele poleti, ko so svojo živino ali drobnico tja prignali past pastirji — planinci. Zato za gore ne uporabljamo besede planine, namesto planinstva ali planinarstva pa raje uporabljamo gornišvo in za gornike ne uporabljamo izraza planinci, planinke. Veseli nas, da se je naš predlog neverjetno hitro prijel, brez vsake namenske promocije, zgolj z našim delovanjem.«

PRVA ČASTNA ČLANA

Celotna prireditev je bila pravzaprav pod motom, zapisanim na vabilu na to akademijo:

*Srečamo se
na poti na Goro,
na strmi, skalni,
nevarni poti.*

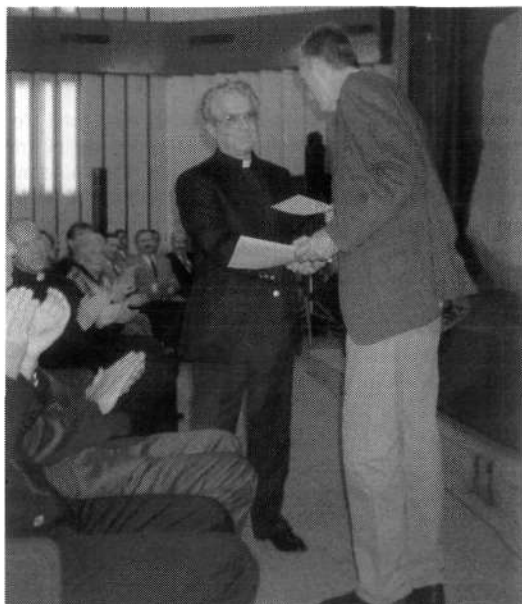
*Ne ustavimo se
in ne govorimo,
le dober dan,
srečno pot, si zaželimo.*

*In ko se srečamo
zopet v dolini,
vemo,
da smo prijatelji.*

Tone Kuntner

V tem smislu so udeleženci akademije slišati nekaj odlomkov iz slovenske gorniške literature: **Dare Valič** in **Boris Cavazza** sta povedala odlomek iz »Blagoslova gora« **Janeza Gregorina**, **Jernej Kuntner** je recitiral pesem **Simona Jenka** »Gori«, gorski vodnik in član Skale **Metod Humar** je povedal odlomek iz impresije **Marka Dularja** »V Glavi Planjave«, **Tone Kuntner** je recitiral pesem **Alojza Gradnika** »Triglav«, vmes pa so peli **Kamniški koledniki** in pevci iz Luč.

Čeprav se je komaj dobro ustanovil, je Slovenski gorniški klub Skala na tej akademiji že podelil prvi dve častni članstvi. Prvi častni član je postal **Dinko Bertonec** iz Bariloč v Argentini, prvi Slovenec na pobočjih osemstisočaka, Daulagirija, ki je s svojo knjigo o tej odpravi »zastupil« s to goro **Staneta Belaka-Sraufa**, če-

Predsednik Skale je podelil listino o častnem članstvu apostolske-mu nunciju v Sloveniji dr. Edmundu Farhatu.

Foto: Jožica Milavec

prav knjiga v Sloveniji ni smela iziti; častno članstvo je dobil »za njegovo delo na področju gornišva in ohranjanja slovenstva«. Drugi častni član je postal eks-celencja nadškof **dr. Edmund Farhat**, apostolski nuncij v Sloveniji, ki so mu ga podelili »za njegov vzpon na Triglav ter slovenske besede in misli o simboličnem pomenu gore v človekovem življenju«, ta njegov vzpon pa je bil povezan s tolikšnimi težavami in ima takšna ozadja, da so se podeljevalci odločili za takšno priznanje.

Podpredsedniku PZS Tonetu Škarji so zatem izročili značko Skale »v upanju na plodno sodelovanje s Planinsko zvezo Slovenije«, kot je bilo rečeno ob izročitvi.

Najbolj zaslužnim za ustanovitev Skale so na akademiji podelili zares simbolična priznanja: prve natisnjene izkaznice gorniškega kluba, označene s številkami od 1 do 7. Za ustanovitev Skale najzaslužnejši člani imajo naslednje številke izkaznic: 1. dr. Tone Jeglič, 2. Metod Humar, 3. **Janez Janša**, 4. **dr. Gregor Gomišček**, 5. **dr. Harald Draušbacher**, 6. **Bojan Pograjc**, 7. **dr. Franci Zabukošek**. Sicer pa je med prvimi od tistih, ki imajo velike zasluge za ustanovitev Zveze gorniških klubov, pet gorskih vodnikov in pet doktorjev znanosti, kar že priča o visoki izobrazbeni in gorniški ravni članstva.

Za konec uradnega dela akademije je Tone Kuntner recitiral Zdravljico, potem so se prisotni še kaj časa zadržali skupaj ob klepetu ter skromnem prigrizku in pijaci.

In tako se je končalo prvo poglavje nove slovenske gorniške organizacije in se začelo novo poglavje v slovenski planinsko-gorniški zgodovini, ki naj bi prineslo novo kakovost v vrste gorskih obiskovalcev.